

Tomus XIII
Miscellanea Paloty.

[Faint handwritten signature or initials]

Theft
Diffi
Gra
Jura
Flo
Pos
Ex
Pen
Ex
Ch
So
A
Ex
C
E
E
D
C
T
P
G
E

47
48
ΠΕΝΤΑΣ
POSITIONUM

ex

Lingva Ebræâ, Chaldæâ, Syrâ,
Arabicâ & Æthiopicâ,

quas,

Divinâ Gratiâ favente,

In Celeberrimâ Academiâ Leucoræâ
publicè ventilandas proponunt

M. JOHAN: ERNESTUS GERHARDUS
JENENSIS,

&

PETRUS WENDE/

Stetin: Pomeranus.

ad d. XVII. Februarij

In Auditorio Philosophorum,
horis antemerid.

WITTEBERGÆ,

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.
clō Iōc XLVII,

VIRIS

Præclarissimis ac Excellentissimis,

Dn. M. JOHANNI MICRELIO,
Illustris Pædagogij Stetinen-
sæ Rectori, & Philosophicarum
disciplinarum Professore fide-
lissimo.

**Dn. M. HEINRICO KIELMAN-
NO,** Illustris Gymnasij Stetinen-
sæ ConRectori, Græcæ Lingvæ &
Poët. Prof. bene merito.

**Dn. M. CHRISTOPHORO PRÆ-
TORIO,** Illustris Gymnasij Sub-
Rectori & Eloquentiæ Professore.

Dn. M. JOACHIMO FABRICIO,
Pædagogij Stetinen-
sæ Professore
& Musico.

Dn. M. ERICO PELSCHOFFERO,
Senatoriæ Scholæ apud Stetinen-
ses Rectori valdè industrio, Affinè
meo honorando.

Dn. M. MARTINO BAMBAMIO,
Senatoriæ Scholæ Stetinen-
sæ ConRectori & Poët. Laur.

Dn. M. THOME WISMARO,
Scholæ Senatoriæ Stetinen-
sæ SubRectori solertissimo, Affinè
meo dilecto.

*Dominis Mæcenatibus, Patronibus ac PRÆ-
CEPTORIBUS olim paterno more fidelissi-
mis, hoc breve philologicum exercitium, quia
pro hac vice aliud non datur munus, ex fe-
liali & gratissimo animo humiliter offero*

PETRUS Wende.

POSITIO I.

Regula Hieronymi de voce **וַי** *expensa, quando aterni-*
tatem illa notet, & quando tempus salum
diuturnum.

Quolem prope literas indagheschabiles scribi sine Vav, tritus est Grammaticorum canon: sed quod veritati non semper ille licet, jam pridem ab aliis ostensum. Placet impræsentiarum id ipsum demonstrare exemplo dictionis **וַי**, quam nonnunquam sine Vav scribi, aliquando etiam cum eodem, inpropatulo est, adeò quidem, ut ex diversa hac Scriptione, *D. Hieronymus* Comm. ad Cap. 1. ad Galat: colligere voluerit, quando prædicta vox aternitatem notet, & quando breve temporis spacium. Si scilicet cum Vav scribatur, aternitatem notare; si verò sine eo, quinquagesimum annum, quem *Jubileum* Judei vocant, Hieronymi sententia est. Negari sanè poterit neutiquam, quod **וַי** interdum aternitatem, interdum tempus finitum indiget, & confirmationi sententiæ ac regulæ Hieronymianæ inserviunt loca, Gen. 21. 33. Psal. 9, 8. 33, 11. 102, 13. Es. 40, 28. ubi cum sustentaculo invenitur ac etiam aternitatem notat: sed inveniuntur exempla, ubi cum Vav tempus saltem longinquum, & sine eo aternitatem significat, adduciturq; à Dn. *D. Glasio* Orat. de Ling. Ebr. necefs. pro prioris adserti confirmatione Deut. 15, 17. pro posterioris Exod. 3, 15. Sed excipiat aliquis cum *Floravanti*o libr. 1. de Trin. C. 3. *discrimen* hoc, quod ex Hieronymo allatum, in exemplaribus correctioribus, quibus Hieronymus usus fuerit, perpetuum fuisse. Sed opponimus sententiæ huic r. constantem Codd. Ebræorum lectionem, quos omnes minus correctos, quis quæso, fontiù puritatè agnoscens velit adserere? at verò hi omnes loco Exod. 3, 15. à D. *D. Glasio* allegato, vocem **וַי** de Deo adhibitam ac veram aternitatem denotantem defectivè exhibent. Adjungimus insuper adducto loco alia loca sc. Exod. 15, 18. ac Deut. 32, 40. ubi similiter de vera aternitate sermo est, & tamen Cholem fulcro suo in omnibus Codd. hodie deficitur. Urgemus 2. Maforam utramq; quam non-

A

2

imme-

immeritò cum Judæis להורה סיבן aliquis dixerit. Illa au-
 tem non solum ad prædicta loca (Magna quidè ad primum sal-
 tum locum, at parva ad omnia tria) observat, cholem fulcro
 suo carere, sed insuper, (quæ summa est ac prope stupenda Ju-
 dæorum in libello isto diligentia ac circa puritatem verbi divi-
 ni conservandam zelus ardentissimus) ostendit, quoties in totâ
 lege aliisq; divini fœderis tabulis vox לעולם defectivè, h. e. sine
 sustentaculo Vav יג cholem reperiatur. Quamvis autem ad
 sedecim saltem loca suum חס ית de prædictâ sc. voce addide-
 rint Masorethæ, in Masorâ sc. parva, nimirum Gen. 3, 22. Exod. 32,
 15. Cap. 15, 18. c. 21, 6. (ubi insuper in Masorâ parva hæc addun-
 tur כר אורי חס' ב' מ' ב', quibus indicatur, quod in totâ Lege
 præterquam in duobus tantum locis, sc. Exod. 19, 9. ubi itidem
 hoc notatur Masorethæ nota margin. כתר ב' מ' ל' ac Deut. 23,
 6. quemadmodum hoc ipsum ostendit nota Masor. ibidem
 חס' ב', defectivè h. est sine fulcro י in לעולם cholem invenia-
 tur) Exod. 31, 17. C. 32, 13. (hoc quidem in loco Buxt. in Conc. mi-
 nus rectè cum fulcro exhibet) Lev. 25, 46. Deut. 5, 29. c. 32, 40.
 1. Reg. 1, 31. c. 2, 33. c. 9, 5. c. 10, 9. Job. 7, 16. Pf. 75, 10. 92, 9. patet
 tamen ex illâ ipsâ notâ, octodecim debere esse loca. Inde re-
 ctè quoq; Buxt. numerum complet, addendo Gen. 6, 3. ac Pf. 45,
 18. quibus in locis itidem defectivè invenimus in Codd. Ebrai-
 cis, præterquam in Bibl. *Aria M.* quæ ultimo loco cum י exhibi-
 bent. Putamus tamen *Buxtorffii* aliorumq; lectionem hic præ-
 ferendam *Ariam*. Sic לעולם Eccl. 3, 11. & עלמו Eccl. 12, 6. semel
 saltem (Masorâ id suo חס' ב' indicante) defectivè inveniun-
 tur, quemadmodum חס' ב' לעולם ter, sc. Psal. 145, 1. Eccles. 1, 10. &
 Dan. 9, 24. prout nos docent hoc notâ suâ חס' ב' ל' י. e. i. e.
ter deficiens in hac (plur. numeri) *formâ*, quam ad duo priora
 loca ipsi addiderunt. Remanet igitur in reliquis locis ac for-
 mis tempore Masoretharum h. e. antiquissimo in Codd. Ebrai-
 cis, annon correctis? lectum fuisse cholem cum י. An autem
 ubiq; eternitatem notat? nolumus jam adducere locum,
 Es. 54, 17. ubi עולם ימי *Kimebi* כסש' exponit העולם
 הזה והעולם הבא (quid per עולם הבא intelligant Judæi,
 esudite

eruditè ostendunt Philologi, in illorum scriptis non peregrinam,
Buxr. Lex. Rabb. voce עולם & Hacksp. ad Lipmanni Nizachon
 c. 2. p. 354.) quibus idem *Kimchi* subjungit *וכן צור עולמים*
 (Es. 26, 4.) nec urgebimus etiam *עולמים* Plal. 61, 5. quod de
 ארוכים intelligit idem *Kimchi*. Placet verò sententiæ illi,
 quod *עולם* cum sustinet. *æternitatem* denotet, opponere Gen.
 17, 8. ubi Deus promittit, se *Israelitis daturum terram Canaan*
 לאחזת עולם ubi ad tempus saltem *Mesiæ* adventus respec-
 tum haberi, probat Dn. D. *Glasz.* ex Gen. 49, 10. & experientia
 etiam comminationem divinam Deut. 28, 64. comprobavit.
 Addimus alia loca sc. 2. Sam. 12, 10. & 1. Par 15, 2. ubi *על-עולם*
 de tempore vitæ saltem exponit *Kimchi* בכש. Annon verò &
 מעולם Jer. 5, 15. tempus finitum notat? annon etiam hoc ipsum
 c. 2, 20. rectè id. exponit per מזמן רב. Sanè quod ap. Eund. Proph.
 c. 25, 9. עולם futurum prænunciatur, statim v. seq. 11. ad septua-
 ginta restringitur annos, prout observat *Glaszius*. Sed rege-
 rat aliquis ulterius, Hieronymum non de *absolutâ æternitate* loqui,
 sed de tempore admodum longo, vel nobis incognito, idq; suffi-
 cere ad distinctionem *temporis Jubilei*, cui terminus definitus,
annus sc. quinquagesimus. Sed, ut ut *Hieronymi* verba plerique
 Auctores aliter exponant, adhuc obstat *Hieronymi* sententiæ
 Deut. 15, 17. ubi integrè עולם reperitur, ac tamen de *Jubilæo* sal-
 tem tempore sermonem esse, nemo non ex aliis Scripturæ locis
 colligit. Sanè *Kimchi* etiam Exo. 21, 6. legit integrè לעולם
 ubi similiter de *Jubilæo* saltem tempore sermonem esse, Dn. D.
Glaszius, qui itidem integrè exhibet, notat, imò etiam רל, eit,
Kimchio, ita exponit ער הויבל כל הימים: Sed cum ex-
 pressè ad h. l. *Masorethæ* addiderint כל אורי' הס' כלכ',
 alludentes eo ad loca, Exod. 19, 9. & Deut. 23, 6. ut supra vidi-
 mus, nolumus, nec possumus etiam locum istum *Hieronymo*
 opponere. Addimus autem ער עולם 1. Sam. 1, 22. ubi
 ער-עולם de certo ac finito saltem tempore sumendum esse, in
 proptatulo est, atq; ita etiam רדק ad illum locum accipit, dum
 dicit: כל ימי חייו לוי ונתתו לוי in super subjungit de
Levitarum seculo עולם h. l. accipi של עולם עד יום
 ליום שם חמשים שנה ומשכא לבית יי עד יום

שנה שנה (ירי ח כה) ומבן המשים שנה יושב מצ א
 עולם שהוא יוכל אמרו זל שכבר ישב שם המשים
 שנה כעלמו של יוכל וזזה אמרו שכר ימי &c.
 Stat igitur nostra adfertio, quòd non solum עלם defectivè sive
 sine, veram & absolutam interdum notet æternitatem, verum
 etiam, quòd מעולם & לעולם æternitatem notet, &
 etiam: contrà ac sensit *Hieronymus*, Pater aliàs ut sanctissimus,
 ita quoad has litteras omnibus Patribus (excepto forsan *Origi-
 ne*) præferendus; quem tamen dormitasse etiam in his nonnun-
 quam, deceptum à Judæis, Patrum scita sine delectu sequutis,
 adfirmare etiam non dubitat *CL. Hacksp.* disp. de nomine ירוה
 r. th. 6. Sed instas: unde igitur cognosci potest; quando prædicta
 vox עולם, itemq; לעולם & מעולם æternitatem notet, &
 & quando non? Respondemus, ex *Hieronymi* datâ regulâ ha-
 beri id non posse, quàm n. non firmum è vocis hujuscriptione,
 diversâ petatur argumentum, ex dictis liquet; ex integrâ igitur
 phrasi ac contextu, quo sensu adhibeatur, cognosci posse pu-
 tamus. Itaphrasis illa, מימי עולם מקדם Mich. V, 2. quia-
 nuspiam in S. Codice duntaxat tempus longinquum post mun-
 dum creatum indicat, sed potiùs absolutam æternitatem ante
 mundi creationem, ut tradit *B. Gerhardus* Coll. Isagog. Luc. IV.
 c. 2. §. 16. inde rectè ex illâ à nostris Theologis contra Photin.
 concluditur vera Mesiæ secundùm divinam naturam æternitas,
 & sic etiam divinitas. Sed cùm hæc talia ad superiorem perti-
 neant cathedram, quapropter meritò etiam eò remittimus,
 quemadmodum etiam illa omnia, si quæ forsan hæctenus allata,
 ad istam spectantia.

POSITIO II.

*Rejicitur etymologia nominis Evæ à Lingua Chaldaicâ,
 adduciturq; vera à Lingva Ebraea & con-
 firmatur.*

Magni quidem facimus Linguam Chaldæam, quippe
 quam

quam DEUS ipse tanti fecit, ut in *Lege, Prophetis ac Hagiographis* illius indicia haut obscura conspici voluerit: non tamen arridere nobis potest studium eorum, qui illorum etiam nominum, origines è Chaldaica arcessunt Lingvâ, ubi tamen melius, certè, æquè benè in Ebræo horto radix hujus surculi investigari potest. Referenda huc etymologia nominis חַוָּה *Eva*, quod בעל הטורים (de quo scripto non falsū) tulit judiciū Cl. Schick. à חוה i. e. *locutus fuit*, derivat, ita n. ad Gen. 3. commētatur דיקרא את שמה חוה על שם שמחה (רב) והוה שאמרו י (עשרה בק) קבץ שיחה יורו ; i. e. *Et vocavit nomen ejus Chava, quia (multum videlicet) loquitur. Et hoc est, quod dicunt (sc. Magistri nostri in Tabnaud) קדוש מ' נשים מ' f. 49.) decem cabi* (mensuræ frumentariæ gentis) *garrulitatis descenderunt in mundum, novem acceperunt (subtrulerunt) mulieres.* Sed obstat ipsa Scripturæ S. quæ adiam nominis hujus nobis etymologiaem expressis ostendit verbis C. 3, v. 20. *quod scilicet Adam uxorem suam חַוָּה vocaverit, quoniam ipsa mater esset כל חיי כָּל־חַיִּים omnis viventis.* Lutherus ad genus humanum adplicare videtur, reddit enim: *Darumb daß sie eine Mutter ist aller lebendigen* clarissimè verò Onkelos דְּכָל־בְּנֵי אֲנָשָׁא *omnium filiorum hominum.* Eodè sensu R. A. Ezra דָּם מְכַנֵּי אָדָם כל חַי itemq; רָשִׁי ad h. l. Et hanc limitationem in *Arabe* etiam cernere est, qui ita habet: וְשֵׁם אָדָם אִשָּׁם וְדָגְתָהּ חַוָּה לֹאֵן כִּאֲנֵן אִשָּׁם וְשֵׁם אָדָם אִשָּׁם *vocavit Adam nomen uxoris sue Eva, quia ipsa mater fuit omnis VIVENTIS LOQUENTIS seu RATIONALIS.* Respexerunt etiam forsàn huc LXXII. Cur autem י in י sit permutatum; (Radix enim est חוה i. e. *vixit, in Piel, in vita conservavit, vid. Psal. 117, 30.*) hanc reddunt nonnulli causam, ne cum חַיָּה quod *bestiam* notat, nomen *Eva* confundatur. Voluit hoc ipsum Sapiens רָאָה quando ad hunc locum ita commentatur לֹא קָרָא בְּיוֹדֵי כִי מֵהַפְּרָשׁ יֵשׁ בֵּין שְׁמֵי הַחַיָּוִת דְּהוּי וְהוּיָרָא שְׁמָהּ וּבֵין שְׁמֵי הַחַיָּוִת מִתְחַלְפִּים

POST

POSITIO III.

*Syrus multas N. T. ellipticas locutiones
supplevit.*

Multas dari in S. Codice Novi Instrumenti phrasés ellipticas, nemo facîle, puto, iverit inficias. Plurimas studiosè collegit ac feliciter exposuit Philologiæ Sacræ destinâ ac seculi hujus ornamentum Dn. D. *Glassius* in Gram. Sacra passim. Non parùm nos capimus delectationis, quando multas eodem, quo laudatus Philologus & Theologus clârissimus supplevit modo, etiam ab Interpretibus antiquis *Syro & Arabes* videmus suppletas. Unde colligere in proapatulo est, quàm egregiè tibi constet veritas. Nos misso impræsentiarum *Arabe*, pauca adducemus exempla, quæ in paraphrasi *Syrâ* obvia. Constat ex Apostolorum historia, Ephesios Dianam summâ devotione coluisse, quâ de causâ cum scriba quidam excitatam turbam flexanimis verbis comperescere vellet, in hæc erupit verba: *Quis nescit Ephesiorum urbem editam esse magnæ Deæ Dianæ* $\eta\epsilon\ \Delta\iota\omicron\pi\epsilon\lambda\epsilon\varsigma$; Quæ postrema verba sine ellipsi accipit *Vulgatus*, reddit enim: *Jovisq; proliis*. Ast rectiùs doctiores Interpretes ellipticam hîc agnoscunt locutionem, ac subintelligunt *ἀγαλαμας* vocem. Egregiè sanè horum sententiam adprobant vetustissimi Interpp. *Syrus & Arabs*. Nos hoc loco, quàm eleganter ac perspicuè *Syrus* reddiderit, videbimus: ita autem habet: $\Delta\iota\omicron\pi\epsilon\lambda\epsilon\varsigma\ \eta\epsilon\ \Delta\iota\omicron\pi\epsilon\lambda\epsilon\varsigma\ \eta\epsilon\ \Delta\iota\omicron\pi\epsilon\lambda\epsilon\varsigma$

Et simulacri ejus (sc. Dianæ) quod de celo descendit. Persuadebant enim Dianæ Sacerdotes credulo populo, Idolum illud è celo fuisse delapsum. Quis nescit Matth. 1. 6. $\epsilon\delta\delta\epsilon\iota\omega\mu\acute{\iota}\alpha\varsigma$ dictum $\epsilon\kappa\ \tau\eta\varsigma\ \eta\epsilon\ \omicron\upsilon\epsilon\gamma\iota\varsigma$, ac subintelligendum $\gamma\upsilon\upsilon\alpha\iota\omicron\delta\epsilon\varsigma$ itemq; $\gamma\epsilon\gamma\omicron\nu\eta\varsigma$ quomodo per posteriy supplevit *Arabs*, per prius *Syrus*. Sic idem nominis; Δ additione complevit ellipticas locutiones Matth. 4, 21. Marc. 2, 14. Luc. 3, 24. & sequentibus Johann. 13, 2. c. 21, 2. & 15. Act. 7, 16. Nec tamen dissimulare possumus, eundem Interpretem haut rarò ellipticam locutionem fuisse sequutum, uti Marc. 15, 47. c. 16, 1. Joh. 19, 25. ali

aliquando etiam aliter complevisse, ac factum à laudato *Dn. D. Glassio*, aliisq; Interpretibus. Sic Luc. 6, 16. post *Ἰσὼθ* *Ἰακώβ*, *ἰ. m. D. Glassius*, *Beza*, *Conzenius*, *Estius*, *Fr. Lucas*, *Barbadas*, &c. subintelligunt nomen *Fratri*, at *Syrus* unà cum *Arabe* supplet per additionem nominis *Filii*. Idem ab usdem factum, Act. 1, 13. Sed cùm pagellæ ratio plura addere prohibeat, his sumus contenti.

POSITIO IV.

*Ellipticas locutiones Arabs in N. T. supplevit interdum,
& quomodo?*

Quod de *Syro* N. T. Interprete *Pos.* præcedente dictum, quòd non rarò ellipticas in Novi fœderis tabulis occurrentes locutiones suppleat, id ipsum de *Arabe* thesi hac adserere placeat. Exempla quis desiderat? evolvat Matth. 4, 21. Marc. 2, 14. Luc. 3, 24, & seqq. Joh. 21. 15, &c. ubi ellipticas locutiones per insertam dictionem *ἁ* complevit. Quemadmodum verò *Syrus* non rarò ellipin securus est, ita quoq; idem ab *Arabe* factum esse perspiciamus. Ne tamen aliquis inde colligat, quasi *Arabs* semper *Syrum* fuerit securus. (quemadmodum sunt, qui Arabicam N. T. versionem è Syra adornatam esse putant, cum quibus jam nil disputabimus,) en locum Marc. 15, 47. & c. 16, 1. ubi *Syrus* *ἑλλησπικῶς* etiam loquitur, at *Arabs* ob additionem nominis *ἁ* nihil tale hic sibi tribui concedit. E contra *Syrus*, Joh. 6, 71. c. 13, 2. & 26.

tollit ellipin, quando inserit *ἁ*, quam tamen *Arabs* prorsus imitatur. Diximus etiam, quòd *Syrus* interdum aliter compleat ellipin, quàm factum à *Dn. D. Glassio* aliisq; Interpp. Idem de *Arabe* adserere nos jubet Joh. 19, 25. ubi *ἑλλησπικῶς* dici *Μαρία ἡ Ἰσ κλωπᾶ*, ac subintelligendum esse *γυνή*, suadent *Dn. D. Glassius*, *Estius*, *Barbadas*, *Pasor*, itemque *Beza*; quamvis hic tam per uxoris quàm filie nomen ellipin hanc expleri posse existimet, quod etiam *Camerarius* facit, hac tamen distinctione, ut ille magis ad prius inclinet. Nec obstat illius sententiæ, quod *Dieu* contra eam adferre videtur, *Arabs* ta-

B

men

men per additionem dictionis *ابن* i.e. *filia* complet. Quæ complendi modus etiã jamdudum *D. Hieronymo* non displicuit. Sic ubi *Luc. 6. 16.* ellipticum sermonem *Ἰσδαὺν Ἰακώβου* *Glassius* ac *Beza* complent, subintelligendo *ἀδελφόν*, *Arabs* iuxta cum *Syro* amplectuntur nomen filii. Idem quoq; factum videmus *Actor. 1. 13.* ubi similiter *Glassius* & *Beza* fratris nomen volunt subintelligendum ex *Judæ v. 1.* quo in loco dum *Pesor* in voce *Judæ* asserit, *Judam* vocari filium *Jacobi*, quis non videt manifestum memoria lapsum? *Luc. 3. 23.* ellipticum *Ἰωάννην τῆς ἡλίου* *Dn. D. Glassius* supplet, subintelligendo *γενεῶν* i. e. generi, cum genealogia *Mariæ* contextatur, non *Josephi*. At *Syrus*, cum quo & *Arabs* hic facit, filii nomine complet. Quod etiam *B. Lutherus* in vers. Germ. fecit. Nec tamen existimandum, quasi generi voce h. l. non possit etiam suppleri, quod *Beza* putabat, maximè quando Latine aut Germanicè exprimere & complere volumus. Et licet *Syrus*, itemq; *Arabs* filii vocem adhibuerint, exinde tamen colligi non potest, quòd filii vocem strictè acceptam voluerint, cum Orientales filii voce etiam pro nepotibus & generis utantur, quemadmodum *Patri* pro *Avo* & majoribus, de quare, quod ad *Ebr.* videri possunt *Dn. D. Glassius* *Rhetor. S. p. 447.* *B. Gerhard.* *Comm. in Gen. p. 682. 480. 558. 299.* *Spanb. dub. Evang. Part. 1. p. 19. & 20.* Ut non opus sit cum nonnullis è *Pp. Græcis* statuere, quasi *Josephus* duos *Patres* habuerit, alterum verum ac naturalem, nim. *Jacobum*, & ad hunc respexisse *Matthæum*, alterum autem vocem sc. *Eli*, de quo *Luc. c. 1. cujus post obitum uxorem reliquam Jacobus illius quouit et duxerit, & Josephum genuerit.*

POSITIO V.

Ethiopica Lingvæ utilitatem, facilitatemq;
commendat.

Linguam hanc elegantissimam qui vilipendunt, vel aversantur, quod difficilis forsitan sit, nec quicquam omnino utilitatis illius cultori ceu laboris præmium reddat, nã ille minus æquus rerum æstimator nobis videtur atq; censor. Ac facilitas quidem linguæ hujus tanta est, ut sponsonem face-

re

re non vereamur, si quis Ebraëâ Linguâ imbutus, circiter men-
fis spacium illi impenderit, eo usq; sit progressurus, ut pro-
prio Marte, adhibito tamen Lexico (quale dedit nobis *Jaco-
bus Wemmers* unâ cum Institutionibus Grammaticis ejusdem
Lingux, Romæ 1638,) Æthiopica scripta interpretari
utcuq; ac intelligere possit. Neq; enim talem in omnibus
Linguis Orientalibus quispiam requireret notitiam, ut sit
Lexici subsidio intelligere vel loqui, omnis qui illarum tene-
tur amore, illas debeat. Sufficit n. nobis, quibus ipsa Orientis
Regna adire denegatum, si antiquas, quæ in linguis his ex-
tant, S. Scripturæ versiones evolvere, & quomodo Orienta-
les Ecclesiæ hunc vel illum Scripturæ divinæ locum intelle-
xerint, inde perspicere possimus. Nec versionibus Latinis
semper hic fidendum, quippe quas non rarò Papales ad suum
adornarunt genium. Nolumus jam memorare, quòd Verus Te-
stamentû, si *Hebræo* fides habenda, in *Egyptiacam, Indicam, Ar-
meniacam, Persicam, Arabicam, Æthiopicâ* &c. antiquitus sit trās-
fusus Linguam, quæ in versiones temporû injuriâ ferè perie-
re, ut nihil nobis de illis propè restet, nisi desiderium, & quòd
aliquando extiterint, notitia. Urgere tamen aliquis non in-
commodè forsitan posset, quod etiamnum præter *Arabicam* &
Syriacam Psalterii ac Novi fœderis paraphrasin, extet quoque
Æthiopica. Et Psalterii quidem Interpretatio Colonia edita
superiori seculo per *Johannem Potken*. Novi autem Testamenti
versio edita Romæ 1548. curâ *Petri Æthiopi* Monachi. De
quarum versionum licet antiquitate nihil jam certi adfirmare
audeamus, ex antiquo tamen Codice MS. illas desumptas
esse, haut improbabiler statui potest. Nec præterite debe-
mus, quod nonnulli tradunt, Christianam religionem inter
primos suscepisse Æthiopes, transferente illam in ampliss-
imum illud regnum Eunucho quodam, Thesaurario Canda-
ces Æthiopum Reginæ, qui à Philippo Apostolo baptizatus
& in fide de Christo informatus, prout Act. XIX, prolixè se-
gere est. Confirmasse postea in receptâ fide Christianâ Æthio-
pes ac latius Religionem propagasse *Mattheum* Apostolum &
Evangelistam, nonnulli tradunt. Latissimè in Asia cum
Æthio-

Æthiopico Regno Religionem Christianam sese extendisse, putat Cl. *Crinesius* Disc. de Conf. Lingg. c. 8. indicio esse, cruces Æthiopicas, quæ in Giapan, Siam & alibi visuntur. Thomæ etiam templum in Regione Mäabar situm, nil nisi Æthiopicum habere, cruces, structuram multaq; alia, imò ipsius nomen, quod non Indicum nec Persicum, sed Æthiopicum, nim. *Chawaria* h. e. *Apostolus*, tradit prædictus *Crinesius*. Adhibent sanè Æthiopes vocem **MOZP** quam *Scaliger* etiam per *Apostolum* exponit, in de Emend. Temp. p. 338. Sequuntur *Scaligerum* alii, & inter hos quoq; *Crinesius*: sed quod pace tantorum virorum dicamus, potiùs videtur liberum, ex nobili familia orrum notare. Est n. à Nomine nudo **MOZ** nobilis liberæ ac vagæ familia, quæ longè latèq; sese extendit & quasi vagatur, sic Ps. 22, 30. **MOZTNO** in familiis vestris, *in tuis Agæopis*. Radix est **MOZ** contractè **MZ** abiit, liberè vagatus est, & hinc est allegatum nomen **MOZ** & ab hoc **MOZP** à quo descendit nomen patronymicum **MOZP** ortus ex vagâ seu nobili familia. Talis certè est Æthiopum Rex, qui communi nomine **MOZP** salutatur; Est enim Monarcha & à Davide usq; (persvasum enim sibi habent Æthiopes, Æthiopiæ Reginam, quâ de Sacræ Historiæ commemorant, quòd ænigmatibus Salomonem tentare, ex Saba ad illum fuerit profecta, ex Salomone concepisse filium nomine *Menimelech*, prout *Reatinus* tradit in Recens. Reg. Æth.) familiam suam recenset. Sed de hac re alibi. Addamus saltim hoc, ex prædictis colligi quodammodo posse, Æthiopes cum tam promptè Christianam religionem susceperint, verbi divini cateaus quoq; habuisse curam, ut in suam transfuderint libros sacros Lingvam.

SOLI DEO GLORIA

01 A 6640

ULB Halle

3

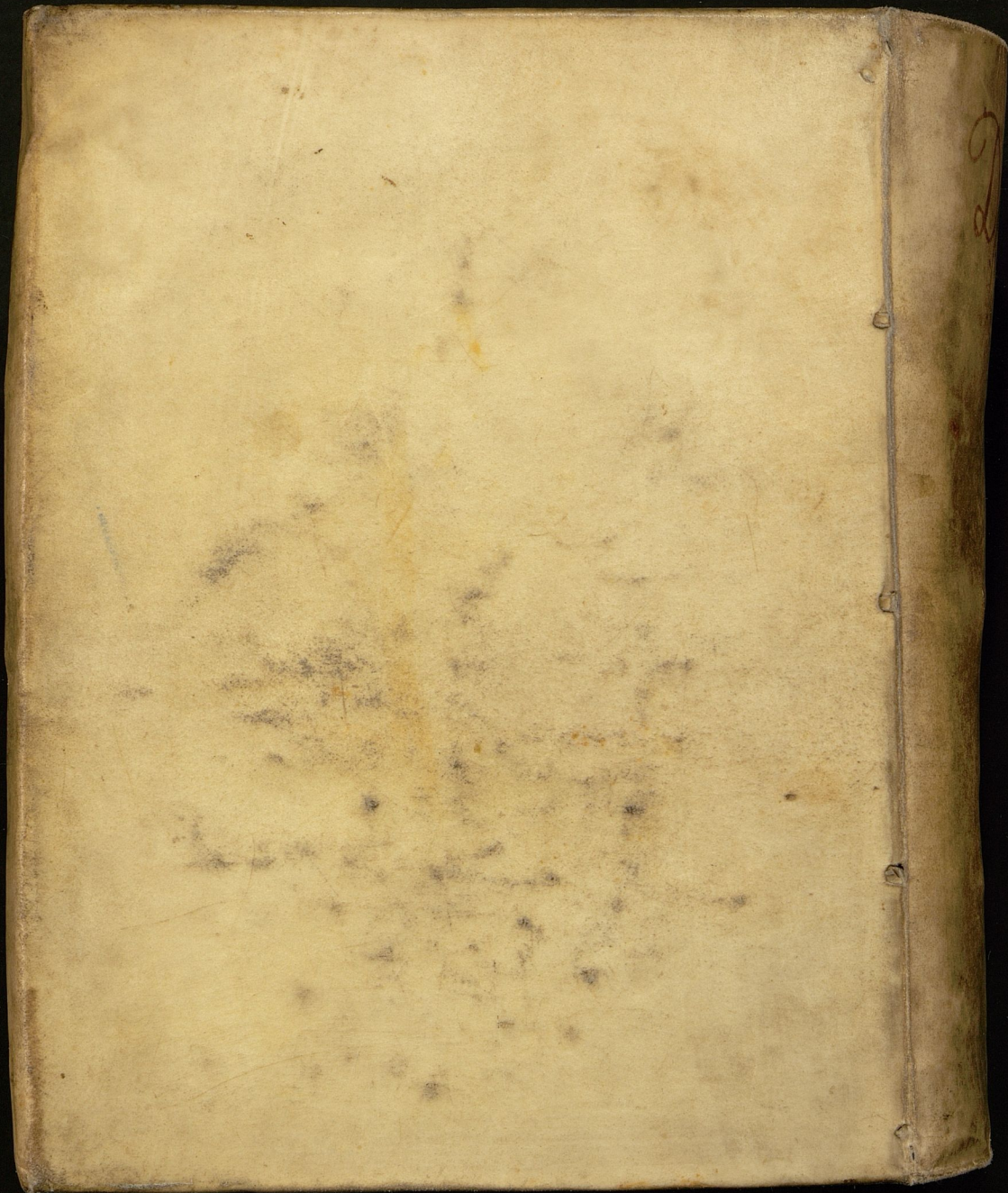
003 108 309

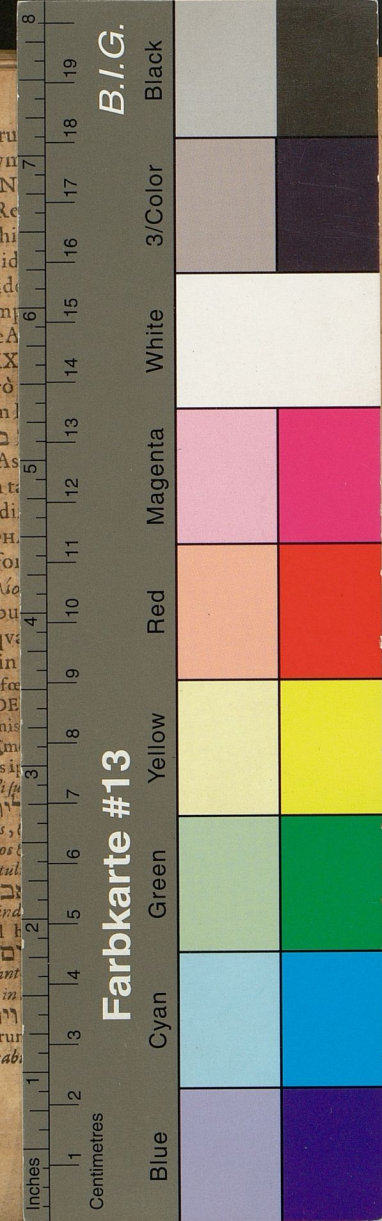

Sb.

VD 17

47
48

ΠΕΝΤΑΣ POSITIONUM

ex
Lingva Ebraëâ, Chaldæâ, Syrâ,
Arabicâ & Æthiopicâ,

quas,
Divinâ Gratiâ favente,

In Celeberrimâ Academiâ Leucorêâ
publicè ventilandas proponunt

M. JOHAN: ERNESTUS GERHARDUS
JENENSIS,

PETRUS WENZEL

Stetin: Pomeranus.

ad d. XVII. Februarij

In Auditorio Philosophorum,
horis antemerid.

WITTERBERGÆ,

Typis JOHANNIS RÖHNERT, Acad. Typogt.
clæ Iæc XLVII,